

Conférence des Cours constitutionnelles européennes
Conference of European Constitutional Courts
Konferenz der europäischen Verfassungsgerichte
Конференция Европейских Конституционных Судов

**JUSTIȚIA CONSTITUȚIONALĂ:
FUNȚII ȘI RAPORTURILE CU CELELALTE
AUTORITĂȚI PUBLICE**

*Raport național pentru cel de-al XV^{lea} Congres al Conferinței
Curților Constituționale Europene, prezentat de
Curtea Constituțională a Republicii Macedonia*

I. RAPORTURILE CURȚII CONSTITUȚIONALE CU PARLAMENTUL ȘI GUVERNUL

- 1. Rolul Parlamentului (eventual al Guvernului) în procedura de numire a judecătorilor la instanța de contencios constituțional. După numire, aceeași autoritate îi poate revoca pe judecătorii instanței constituționale? Care sunt motivele / temeiurile unei asemenea revocări?**

Modalitatea alegerii judecătorilor la Curtea Constituțională a Republicii Macedonia și atribuțiile Adunării Republicii Macedonia în acest sens sunt reglementate de Constituție, prin două texte distincte. Art. 68 din Constituție, definind competențele Adunării Republicii Macedonia, stabilește, printre alte atribuții specifice, și faptul că Adunarea alege judecătorii Curții Constituționale a Republicii Macedonia. În plus, în Capitolul IV, dedicat anume Curții Constituționale a Republicii Macedonia, art. 109 prevede că aceasta se compune din nouă judecători. Adunarea alege judecătorii Curții Constituționale, după cum urmează: șase judecători sunt aleși cu majoritate de voturi din numărul total al parlamentarilor; alți trei judecători sunt aleși cu majoritate de voturi din numărul total al parlamentarilor, trebuind să existe și o majoritate de voturi din partea numărului total de reprezentanți care aparțin comunităților minoritare din Republica Macedonia. Mandatul este de nouă ani și nu poate fi reînnoit. Curtea Constituțională își alege președintele din rândul judecătorilor, pentru un mandat de trei ani, care nu poate fi reînnoit. Judecătorii Curții Constituționale sunt aleși dintre membrii marcanți ai profesiei juridice.

În Constituție sunt prevăzute două motive pentru revocarea din funcția de judecător la Curtea Constituțională – în conformitate cu art. 111 alin. 4, judecătorii Curții Constituționale sunt revocați din funcție în cazul unei condamnări la o pedeapsă privativă de libertate pentru o perioadă de minimum șase luni sau în situația pierderii definitive a capacității de exercitare a funcției, care se stabilește de către Curtea Constituțională. Art. 111 alin. 2 din Constituție prevede, de asemenea, faptul că instanța constituțională este cea care decide cu privire la imunitatea judecătorilor săi, ceea ce înseamnă că singură Curtea Constituțională este competentă să revoce imunitatea judecătorilor Curții, iar nu Adunarea Republicii Macedonia.

Din cele menționate rezultă că raportul dintre Curtea Constituțională și Adunare, ca organ legislativ, se concretizează prin alegerea judecătorilor Curții Constituționale și prin verificarea constituționalității legilor adoptate de Adunare, precum și prin revocarea judecătorilor Curții atunci când sunt întrunite condițiile stipulate de art. 111 alin. 4.

- 2. În ce măsură instanța de control constituțional are autonomie financiară - în stabilirea și administrarea bugetului de cheltuieli?**

Bugetul Curții Constituționale face parte din bugetul Republicii Macedonia. La încheierea fiecărui exercițiu bugetare, Curtea Constituțională elaborează o propunere

de buget pentru anul următor, cuprinzând proiecția necesarului de fonduri pentru buna desfășurare a activității și îndeplinirea atribuțiilor sale. Propunerea este înaintată Ministerului de Finanțe, care întocmește proiectul de buget al Republicii Macedonia și îl prezintă Guvernului, iar acesta stabilește textul și îl trimite spre adoptare Adunării Republicii Macedonia. În decursul acestui proces nu sunt luate în considerare necesitățile ca atare, Curtea neprimind niciodată fondurile solicitate, ceea ce înseamnă că, deși formulate cu modestie, îi sunt alocate cu 20% mai puține fonduri decât necesar. Întrucât Guvernul nu este obligat să preia bugetul estimat al Curții Constituționale și să îl includă în bugetul de stat, Curtea este adusă aproape întotdeauna în situația de a reacționa, pledând chiar pentru dreptul de a interveni cu un amendament la textul legii bugetului de stat, astfel încât să obțină fondurile necesare funcționării în condiții normale. Printre altele, acest lucru se datorează poziției Guvernului, ca unic inițiator al proiectului de buget în fața Adunării, precum și faptului că instanța constituțională nu dispune de niciun fel de instrument pentru a contracara această situație. Însă chiar și la utilizarea fondurilor aprobate în buget Curtea se confruntă cu probleme în efectuarea de plăți pentru anumite activități.

3. Poate fi modificată legea de organizare și funcționare a instanței constituționale de către Parlament, însă fără consultarea acesteia?

Nu există o astfel de posibilitate, dat fiind că în Republica Macedonia regulile de organizare și funcționare a Curții Constituționale nu fac obiectul unei reglementări prin lege, ci sunt stabilite de către Curtea Constituțională însăși, în Regulamentul propriu. Temeiul juridic îl constituie art. 113 din Constituția Republicii Macedonia, care prevede că modalitatea de desfășurare a activității și procedura în fața Curții Constituționale sunt reglementate printr-un act al Curții.

Până în prezent, faptul că există un drept al Curții Constituționale de a-și reglementa, în mod autonom, prin norme proprii, modul de funcționare și organizarea internă și-a demonstrat efectele pozitive în practică.

4. Instanța constituțională are competența verificării constituționalității regulamentelor de organizare și funcționare a Parlamentului, respectiv Guvernului?

Da. Având în vedere că Regulamentul Adunării Republicii Macedonia și Regulamentul Guvernului Republicii Macedonia sunt acte normative cu caracter general, competența Curții Constituționale de a verifica constituționalitatea acestora derivă din competența generală a Curții Constituționale de control jurisdicțional asupra constituționalității actelor cu caracter general, care este definită de art. 110 din Constituția Republicii Macedonia, potrivit căruia Curtea Constituțională decide cu privire la conformitatea legilor cu Constituția și decide cu privire la conformitatea altor reglementări și acorduri colective cu Constituția și legile.

Reținem următoarele cazuri cu titlu de exemple din jurisprudența constituțională în materie: prin **Decizia U.nr.259/2008 din 27 ianuarie 2010**, Curtea Constituțională a abrogat art. 157 din Regulamentul Adunării Republicii Macedonia (“Monitorul Oficial al Republicii Macedonia”, nr.91/2008). Art. 157 astfel abrogat prevedea în alin. 1 că: “în cazul în care nu are loc o dezbateră generală asupra propunerilor legislative, reprezentanții grupurilor parlamentare pot susține poziția grupului pe care îl reprezintă asupra proiectului de lege într-o ședință a Adunării, la începutul dezbaterilor”, iar la alin. 2, că intervenția acestora nu putea depăși o durată de zece minute.

Prin această decizie, Curtea Constituțională a asigurat egalitatea în drepturi a parlamentarilor care nu fac parte dintr-un grup în ceea ce privește participarea la dezbaterile asupra unui proiect de lege în fața Adunării.

Din motivarea deciziei:

“În opinia Curții, poziția diferită a unui grup parlamentar și a unui membru parlamentar nu ar trebui să fie o problemă, de exemplu sub aspectul duratei intervenției, de vreme ce grupul parlamentar se exprimă în numele mai multor reprezentanți, iar parlamentarul – în mod individual. Cu toate acestea, rămâne întrebarea dacă diferența dintre parlamentari poate merge până acolo încât să-l excludă pe un reprezentant de a lua parte la dezbaterile asupra proiectului de lege doar din cauză că nu este membru al unui grup parlamentar și dacă o astfel de limitare este conformă cu funcția și statutul parlamentarului, potrivit Constituției.

Prin urmare, dacă Regulamentul a prevăzut că dezbaterile se pot deschide la o ședință a Adunării, atunci fiecare reprezentant trebuie să aibă dreptul de a participa la dezbateri, membrii independenți neputând fi excluși de la acest drept. Durata intervenției, după cum reprezentantul care ia cuvântul vorbește în numele grupului sau în nume propriu, este o altă chestiune.

Din cele menționate și având în vedere concepția aflată la baza Regulamentului Adunării privind introducerea grupurilor și stabilirea poziției acestora, Curtea constată că parlamentarul, ales prin scrutin electoral direct și căruia cetățenii i-au transferat suveranitatea lor, nu poate fi exclus din dreptul de a-și exprima propria opinie cu privire la propunerea legislativă pentru care nu a fost organizată o dezbateră generală, doar pentru motivul că nu face parte dintr-un grup parlamentar.

Totodată, prin **Decizia U.nr.28/2006 din 12 iulie 2006**, Curtea Constituțională a abrogat art. 231 alin. 2 cu privire la sintagma: “cu majoritate de voturi din numărul total al membrilor” din Regulamentul Adunării Republicii Macedonia (“Monitorul Oficial al Republicii Macedonia”, nr.60/2002).

Art. 231 alin. 1 din Regulamentul Adunării Republicii Macedonia prevede că Adunarea poate ține ședințe închise (lucrări *in camera*) la propunerea președintelui Parlamentului, a Guvernului sau a cel puțin 20 de membri. Alin. 2 al art. 231, în partea care a fost contestată, prevedea că Adunarea decide asupra propunerii fără a o dezbate, cu majoritate de voturi din numărul total al membrilor.

Pornind de la dispozițiile art. 70 alin. 1 din Constituția Republicii Macedonia, conform căruia ședințele Adunării sunt publice, precum și ale alin. 2 al aceluiași articol, care prevede că Adunarea poate hotărî să lucreze *in camera*, cu o majoritate de voturi de două treimi din numărul total al membrilor, Curtea Constituțională a statuat că articolul contestat din Regulamentul Republicii Macedonia contravine Constituției întrucât decizia de excludere a publicului de la lucrările Adunării necesita votul unei majorități inferioare celei de două treimi prevăzute de Constituție.

5. Controlul de constituționalitate: specificați tipul / categoriile de acte asupra cărora se exercită controlul.

În cadrul competenței de bază a Curții Constituționale, controlul abstract de constituționalitate și legalitate, pot constitui obiect al controlului de constituționalitate nu numai legile (cel mai frecvent contestate la Curtea Constituțională), ci și acte cu forță juridică inferioară, adică alte reglementări cu caracter general (diferite statute, regulamente, hotărâri adoptate de Guvern sau de ministere și alte organe cu prerogative de putere publică, actele generale ale organelor autonome locale), precum și acorduri colective. Pot constitui obiect al controlului de constituționalitate, de asemenea, programul și statutul partidelor politice și asociațiilor civice, dar cu privire la acestea Curtea Constituțională este competentă să se pronunțe doar asupra constituționalității, nu și asupra legalității. În cadrul controlului de constituționalitate, Curtea Constituțională nu este competentă să verifice acte individuale ale Adunării și ale Guvernului.

În ceea ce privește controlul abstract, trebuie menționat că orice persoană are dreptul de a depune o sesizare pentru a iniția procedura de verificare a constituționalității unei legi, respectiv a constituționalității și legalității unei reglementări sau a altui act cu caracter general (*actio popularis*).

În cadrul competenței de protecție a drepturilor și libertăților individuale și cetățenești, Curtea Constituțională poate verifica acte cu caracter individual sau măsuri ori acțiuni prin care s-au încălcat anumite drepturi sau libertăți ale cetățenilor, salvardate de către Curtea Constituțională, aceasta putând anula astfel de acte/acțiuni în cazul în care constată încălcarea drepturilor consacrate de art. 110 alin. 3 din Constituție (libertatea de gândire, conștiință și credință, libertatea de exprimare, libertatea de asociere și desfășurarea de activități politice, interzicerea discriminării cetățenilor pe motive de sex, rasă, religie, naționalitate, apartenență socială sau politică). În cadrul acestei competențe, Curtea Constituțională poate verifica, de asemenea, actele instanțelor de judecată, anume hotărârile judecătorești, precum și acte individuale emise de organele administrației publice și alte organizații mandatate cu exercitarea prerogativelor de putere publică.

6. a) **Parlamentul și Guvernul, după caz, procedează de îndată la modificarea legii (respectiv a actului declarat neconstituțional) în sensul punerii de acord cu legea fundamentală, potrivit deciziei instanței de contencios constituțional. Care este termenul stabilit în acest sens? Există și o procedură specială? În caz contrar, specificați alternativele. Exemplificați.**

În conformitate cu art. 112 din Constituție, Curtea Constituțională va abroga sau anula o lege în cazul în care constată că aceasta este contrară Constituției. Curtea Constituțională va abroga sau anula alte reglementări sau acte cu caracter general, acorduri colective, statute sau programe ale partidelor sau asociațiilor politice, în cazul în care constată că acestea contravin Constituției sau legii. Deciziile Curții Constituționale sunt definitive și executorii.

Din cele anterior precizate reiese că, în cadrul verificării constituționalității legilor, Curtea Constituțională poate decide să anuleze sau să abroge anumite dispoziții din lege ori întreaga lege atunci când constată contrarietatea față de Constituție. Fiind definitive și executorii, deciziile Curții Constituționale sunt general obligatorii, prin urmare toate subiectele de drept la care se referă au obligația de a le pune în executare. Decizia Curții Constituționale invalidează legea neconstituțională sau anumite dispoziții din respectiva lege, astfel încât dispozițiile abrogate sunt eliminate din ordinea juridică. Curtea Constituțională nu poate impune Adunării Republicii Macedonia, în calitatea sa de titular al puterii legislative, să adopte o lege și nici nu poate stabili termene în acest sens. Adunarea, fiind un organ legislativ constituțional, este obligată să respecte Constituția, legile adoptate, precum și deciziile Curții Constituționale de abrogare sau anulare a unei anumite legi. Chiar și în situația în care ar surveni un vid legislativ în urma unei decizii de abrogare sau de anulare pronunțată de Curtea Constituțională, ea nu poate impune în mod direct o obligație în sarcina organului legislativ în sensul adoptării unei noi legi în locul celei care și-a încetat efectele ca urmare a deciziei Curții Constituționale, sau să îi indice conținutul noii legi. Astfel, rezolvarea problemei apariției unui vid legislativ drept consecință a încetării valabilității unei legi neconstituționale cade în sarcina legiuitorului.

În perioada dintre adoptarea unei hotărâri de declanșare a procedurii de control al constituționalității legii, care se prezintă Adunării Republicii Macedonia cu solicitarea punctului de vedere (având un termen de 30 de zile pentru răspuns) și până la pronunțarea unei decizii de abrogare, Adunarea poate modifica legea sau poate adopta o nouă lege, situație în care Curtea va suspenda procedura.

6. b) **Parlamentul poate invalida decizia curții constituționale: precizați în ce condiții.**

Nu, deoarece Constituția (art. 112 alin. 2) prevede în mod expres că deciziile Curții Constituționale sunt definitive și executorii.

7. Există mecanisme de cooperare instituționalizată între Curtea Constituțională și alte organe? Dacă da, care este natura acestor contacte / ce funcții și prerogative se exercită de ambele părți?

În procedura desfășurată în fața Curții Constituționale, pe lângă inițiator este implicat, ca parte, și emitentul actului contestat, respectiv entitatea care l-a întocmit. Încă din cadrul procedurii preliminare, Curtea se adresează în scris acestor autorități (Adunarea, Guvernul, ministere și alte organe) solicitându-le să își exprime punctul de vedere cu privire la criticile formulate în sesizare, să depună actele contestate, motivarea propunerilor legislative, prin urmare acte și orice alte clarificări). În conformitate cu art. 20 din Regulamentul Curții Constituționale, orice persoană este obligată să furnizeze Curții Constituționale date și informații asupra problemelor care prezintă interes în desfășurarea procedurii.

În cadrul procedurii inițiate în baza unei cereri pentru apărarea drepturilor și libertăților, Curtea Constituțională citează, în mod obligatoriu, Avocatul Poporului pentru a participa la ședința publică de dezbateri și, dacă este necesar, poate cita și alte persoane, organe sau organizații.

II. SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR JURIDICE DE NATURĂ ORGANICĂ DE CĂTRE CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

1. **Care sunt trăsăturile conținutului conflictului juridic de natură constituțională dintre autoritățile publice?**
2. **Dacă instanța de contencios constituțional are competența soluționării acestor conflicte.**

În conformitate cu art. 110 liniuța 4 și 5 din Constituția Republicii Macedonia, Curtea Constituțională a Republicii Macedonia este competentă, între altele, să decidă:

- cu privire la conflictele de competență între titularii puterii legislative, executive și judecătorești; (liniuța 4)
- cu privire la conflictele de competență dintre organele Republicii și entitățile autonome locale. (liniuța 5).

3. **Care sunt autoritățile publice între care pot apărea astfel de conflicte?**

Din răspunsul la întrebarea precedentă rezultă că organele între care se pot ivi astfel de conflicte sunt:

- Adunarea Republicii Macedonia, Guvernul Republicii Macedonia, ministerele, adică organe ale administrației de stat, alte organizații mandatate cu prerogative de putere publică, precum și instanțele de drept comun la toate nivelurile de jurisdicție;
- organele Republicii și organele entităților autonome locale.

4. **Actele juridice, faptele sau acțiunile ce pot genera astfel de conflicte: sunt ele legate doar de conflictele de competență sau implică și cazurile când o autoritate publică poate contesta constituționalitatea unui act emis de o altă autoritate publică? Dacă instanța dvs. de control constituțional a soluționat astfel de conflicte. Exemplificați.**

În cadrul soluționării acestor conflicte, Curtea Constituțională se pronunță cu privire la conflictele de competență dintre titularii puterii legislative, executive și judecătorești, precum și cu privire la conflictele de competență dintre organele puterilor centrale și locale. Având în vedere că în Republica Macedonia, în conformitate cu art. 12 din Regulament, orice persoană poate depune sesizare pentru declanșarea procedurii de control al constituționalității unei legi, respectiv al constituționalității și legalității unei reglementări sau a altui act cu caracter general, o autoritate publică poate contesta constituționalitatea unui act adoptat de către o altă

autoritate publică, în acest caz procedura în fața Curții fiind aceeași ca în cazurile de control abstract, când sesizarea se face de către un cetățean sau de orice altă entitate juridică, ceea ce înseamnă că nu există o procedură specială pentru situația când un act al unei autorități publice este contestat de către o altă autoritate publică.

Curtea Constituțională are o procedură distinctă pentru soluționarea conflictelor de competență în situația când două autorități își arogă sau își declină competența, iar ca urmare a conflictului o persoană, subiect de drept, este împiedicată să-și exercite drepturile.

Cu titlu de exemplu vom menționa următoarele cazuri:

1. Primul caz (**Decizia U.nr.159/2007 din 14 noiembrie 2007**) a vizat un conflict negativ de competență între Oficiul Registrului Central al Republicii Macedonia și Judecătoria din Shtip, în care ambele autorități își declinaseră competența de a înregistra o mențiune de introducere a unui administrator în Registrul comerțului. Prin decizia pronunțată, Curtea Constituțională a constatat că Oficiul Registrului Central al Republicii Macedonia era autoritatea competentă să facă înregistrarea.

Sesizarea de soluționare a conflictului nu a fost formulată de autoritățile între care a intervenit conflictul, ci de persoana care nu a putut fi înregistrată ca administrator ca urmare a respectivului conflict.

2. Prin **Decizia U.nr.143/2008 din 15 octombrie 2008** a fost soluționat conflictul pozitiv de interese dintre Judecătoria din Skopje și Comisia pentru Valori Mobiliare. În acest caz, ambele autorități s-au considerat competente să pronunțe o măsură provizorie de interdicere a actelor de dispoziție cu privire la valorile mobiliare ale unei societăți comerciale, cea care a sesizat Curtea în vederea soluționării conflictului de competență. Curtea Constituțională a decis în favoarea Judecătoriei, stabilind că instanța, iar nu Comisia pentru Valori Mobiliare era competentă să pronunțe respectiva măsură.

În cadrul dezbaterii în fața Curții, s-a ridicat problema statutului organelor autonome de reglementare, și anume dacă acestea sunt organe ale administrației de stat și fac parte din autoritatea executivă, cu alte cuvinte dacă este un conflict de competență a cărui soluționare intră în atribuțiile Curții Constituționale. Majoritatea judecătorilor au considerat că și acestea sunt organe ale statului, în cazul concret existând deci un conflict de competență între o instanță judecătorească și un organ al administrației de state, a cărui soluționare intră în atribuțiile Curții Constituționale.

3. În cazul **U.nr.125/2009 din 16 decembrie 2009**, Curtea a tranșat din nou un conflict de competență dintre o judecătorie și Oficiul Registrului Central al Republicii Macedonia, cu privire la numirea unui administrator temporar la o societate comercială. Curtea a stabilit că judecătoria era cea competentă să se pronunțe asupra propunerii de numire a unui administrator temporar al societății, pe când Oficiul Registrului Central avea doar competența înregistrării respectivului administrator.

Și aici, ca și în cele două cazuri precedente, sesizarea în vederea soluționării conflictului de competență nu a provenit de la autoritățile între care se produsese conflictul, ci de la persoana (fizică sau juridică) afectată, întrucât nu-și putea exercita un drept.

5. Care sunt titularii dreptului de a sesiza instanța constituțională în vederea soluționării unui asemenea conflict?

În conformitate cu art. 62 din Regulamentul Curții Constituționale, sesizarea de soluționare a unui conflict de competență între titularii ai puterii legislative, executive și judecătorești, precum și dintre organele Republicii și entitățile autonome locale poate fi depusă de oricare dintre organele între care s-a ivit conflictul. De asemenea, sesizarea poate fi depusă de orice persoană împiedicată să-și exercite dreptul din cauza faptului că anumite autorități își arogă sau își declină competența.

Potrivit art. 63 alin. 1 din Regulament, autoritățile menționate la art. 62 pot înainta sesizarea de soluționare a conflictului de competență după ce una dintre autorități își susține sau își declină competența de rezolvare în materie, printr-un act definitiv sau care produce efecte.

Potrivit art. 63 alin. 2 din Regulament, persoanele menționate la art. 62, care nu-și pot exercita un drept din cauza conflictului pozitiv sau negativ de competență, pot înainta o sesizare de soluționare a conflictului de competență după ce ambele autorități își susțin sau își declină competența printr-un act definitiv sau care produce efecte.

Implementarea acestor dispoziții în jurisprudența Curții Constituționale poate fi ilustrată cu două exemple. Prin **Hotărârea U.nr.252/192 din 16 decembrie 1992**, Curtea Constituțională a respins sesizarea unui membru independent al Adunării Republicii Macedonia prin care se solicitase Curții să se pronunțe cu privire la un conflict de competență între titularii puterii legislative și ai puterii executive, și totodată să stabilească cărei puteri îi aparține Președintele Republicii. Mai exact, prin sesizare i se solicita Curții Constituționale să stabilească din care putere face parte Președintele Republicii și dacă Președintelui Republicii îi revenea competența de a adresa o cerere ONU pentru trimiterea de trupe de pace pe teritoriul Republicii, anume dacă prin solicitarea adresată Secretarului General al ONU, Președintele și-a depășit atribuțiile constituționale, arogându-și prerogative ale Adunării Republicii Macedonia.

În hotărârea sa, Curtea a stabilit că:

“Sesizarea pentru soluționarea unui conflict de competență între titularii puterii legislative și ai puterii executive poate fi formulată de oricare dintre organele între care a intervenit conflictul și de orice persoană împiedicată să-și exercite dreptul din cauză că aceste autorități își arogă sau își declină competența. Prin urmare, în cazul de față, Curtea ar putea să se pronunțe în temeiul unei sesizări înaintată de Adunare sau

de Președintele Republicii. În opinia Curții, parlamentarul - în calitate de membru al Adunării - nu este îndrituit la o astfel de sesizare, întrucât acesta nu se află în imposibilitatea de a-și exercita un drept personal, ca și cetățean, iar în calitate de parlamentar el își exercită dreptul de a reprezenta cetățenii și a decide cu privire la chestiuni ce țin de competența Adunării, în sensul articolelor 61, 62, 66, 68 și 69 din Constituție, în cadrul Adunării.

În ceea ce privește solicitarea ca instanța constituțională să stabilească din care putere face parte Președintele Republicii și dacă președintele Republicii și-a depășit atribuțiile constituționale prin activitățile sale, Curtea a constatat că, în conformitate cu art.110 din Constituție, Curtea Constituțională nu este competentă să emită o opinie cu privire la înțelesul prevederilor constituționale, exceptând cazul în care decide cu privire la chestiuni individuale ce intră în competența sa. În acest sens, în situația când sesizarea de soluționare a unui conflict de competență este formulată de un subiect autorizat sau când se inițiază o procedură de impeachment împotriva Președintelui Republicii, potrivit art. 87 din Constituție, Curtea își va exprima opinia și cu privire la problemele menționate în sesizarea parlamentarului independent "

De asemenea, prin **Hotărârea U.nr.98/1999 din 15 martie 2000**, Curtea Constituțională a respins sesizarea unui cetățean pentru soluționarea unui conflict de competență între titularii ai puterii legislative și ai puterii executive. Invocând art. 62 și 63 din Regulament, poziția Curții Constituționale a fost următoarea: “subiecții care, urmare a neasumării sau declinării competenței se află în imposibilitatea de a-și exercita un anumit drept pot sesiza Curtea în vederea soluționării conflictului de competență între puterea executivă și puterea judecătorească odată ce ambele autorități și-au susținut sau declinat competența printr-un act definitiv sau care produce efecte. Prin urmare, în cazul de față, pentru ca instanța constituțională să se poată pronunța ar fi fost necesară, dincolo de sesizarea autorului, și existența unui act definitiv sau efectiv al organului administrației și al instanței judecătorești prin care ambele organe să-și fi asumat sau declinat competența de a decide cu privire la cererea acestuia de a efectua o rectificare, deci o modificare în documentele cadastrale.

Luând în considerare elementele de fapt ale cauzei, din care rezultă că în speță există doar un act al instanței judecătorești prin care s-a respins cererea părții de soluționare a chestiunilor de drept, pe motivul lipsei de competență, dar nu și un act definitiv sau care produce efecte emis de organul administrativ, prin care cererea părții să fi fost respinsă pentru același motiv, nu există, în opinia Curții, un conflict negativ de competență între organul administrației de stat și instanța judecătorească, așa cum susține autorul sesizării.”

6. Care este procedura de soluționare a unui astfel de conflict?

Procedura de soluționare a unui conflict de competență este reglementată într-un capitol separat, și anume capitolul VI din Regulamentul Curții Constituționale (art.

62-66), care stabilește subiecții care pot sesiza instanța constituțională pentru soluționarea unui conflict de competență, momentul la care autorii individuali pot depune sesizarea, conținutul sesizării și soluțiile care pot fi adoptate de către Curte.

Potrivit art. 63 alin. 1 din Regulament, autoritățile menționate la art. 62 pot depune sesizarea de soluționare a conflictului de competență după ce una dintre autorități își arogă sau își declină competența de soluționare a respectivului caz printr-un act definitiv sau care produce efecte.

Potrivit art. 63 alin. 2 din Regulament, subiecții menționați la art. 62 și care nu-și pot exercita un drept ca urmare a arogării sau a declinării competenței, pot depune o sesizare de soluționare a conflictului de competență după ce ambele autorități își arogă sau declină competența printr-un act definitiv sau care produce efecte.

Art. 64 din Regulament prevede că sesizarea pentru soluționarea unui conflict de competență trebuie să menționeze obiectul litigiului sau cererii de pe urma căruia s-a născut conflictul, organele între care a intervenit conflictul, precum și precizarea actelor definitive, respectiv efective, prin care organele implicate și-au susținut ori și-au declinat competența de a decide în acel caz.

În cadrul procedurii preliminare, Curtea înaintează ambelor autorități sesizarea pentru soluționarea conflictului de competență, urmând să primească *ex officio* actele definitive, respectiv efective, prin care aceste autorități și-au arogat sau declinat competența, în baza cărora stabilește circumstanțele cauzei și statutul său din punct de vedere juridic.

7. Ce soluții pronunță instanța de contencios constituțional? Exemplificați.

Potrivit art. 65 din Regulament, prin decizia pronunțată în soluționarea conflictului de competență, Curtea Constituțională stabilește organul competent să hotărască în respectivul caz.

Pe durata procedurii, Curtea Constituțională poate da o hotărâre prin care să suspende, până la data pronunțării unei decizii definitive, executarea actelor individuale emise de autoritățile implicate și care au dat naștere conflictului de competență (art. 66 din Regulament).

8. Modalități de îndeplinire a deciziei instanței constituționale: conduita autorităților publice vizate după soluționarea conflictului. Exemplificați.

Curtea Constituțională comunică decizia prin care a soluționat conflictul de competență autorului sesizării, precum și autorităților între care a intervenit conflictul de competență (pozitiv sau negativ). Autoritățile sunt obligate să respecte decizia Curții Constituționale.

III. EXECUTAREA DECIZIILOR CURȚII CONSTITUȚIONALE

1. Deciziile Curții Constituționale:

- a) sunt definitive;
- b) pot fi recurate, situație în care se vor arăta titularii dreptului, termenele și procedura;
- c) produc efecte *erga omnes* ;
- d) produc efecte *inter partes litigantes*.

Deciziile Curții Constituționale sunt definitive și executorii și nu pot fi recurate. Întinderea efectelor obligatorii ale deciziilor Curții depinde de obiectul la care se referă și de natura problemelor soluționate.

2. De la publicarea deciziei în Monitorul/Jurnalul Oficial, textul de lege declarat neconstituțional:

- a) se abrogă;
- b) se suspendă, până la punerea de acord a actului/textului declarat neconstituțional cu prevederile legii fundamentale;
- c) se suspendă, până când legiuitorul invalidează decizia instanței constituționale;
- d) alte situații.

Atunci când constată că legea, respectiv actul cu forță juridică inferioară legii contravine Constituției, Curtea Constituțională poate adopta două tipuri de decizii – de anulare și de abrogare. Potrivit art. 73 din Regulamentul Curții Constituționale, pentru a decide dacă să anuleze sau să abroge o lege, o reglementare sau un act cu caracter general, Curtea Constituțională ia în considerare toate circumstanțele relevante pentru respectarea constituționalității și a legalității, în special gravitatea încălcării, natura și însemnătatea ei în ceea ce privește exercitarea drepturilor și libertăților cetățenilor sau raporturile stabilite în baza acelor acte, securitatea juridică, precum și alte aspecte relevante în vederea soluționării cauzei.

În conformitate cu art. 79 din Regulament, decizia Curții Constituționale de abrogare sau de anulare a unei legi, a unei reglementări sau a unui alt act cu caracter general produce efecte la data publicării în "Monitorul Oficial al Republicii Macedonia". Odată cu abrogarea sau, după caz, anularea, actul încetează practic să mai fie valabil, fiind eliminat din ordinea juridică, cu alte cuvinte nu mai poate constitui temei pentru adoptarea unor altor acte în viitor sau pentru executarea actelor individuale adoptate în baza acestuia. Potrivit art. 80 din Regulament, nu este permisă executarea unui act individual efectiv, dar care a fost adoptat în baza unei legi, a unei reglementări sau a unui alt act cu caracter general care au fost abrogate sau anulate prin decizia Curții, iar în situația în care s-a început executarea, ea va fi suspendată.

3. Odată ce curtea constituțională a pronunțat o decizie de neconstituționalitate, în ce mod este aceasta obligatorie pentru instanța de fond și pentru celelalte instanțe judiciare?

Dat fiind că deciziile Curții Constituționale sunt definitive și executorii (art. 112 alin. 3 din Constituție), ele sunt obligatorii pentru toate autoritățile, organizațiile și instituțiile, inclusiv pentru celelalte instanțe judecătorești.

Efectele juridice ale deciziilor Curții Constituționale diferă în funcție de tipul deciziei. Astfel, decizia prin care se anulează o lege sau altă reglementare produce efecte *ex tunc*. Prin urmare, asemenea decizii au putere nu numai pentru viitor, ci și retroactiv, de la momentul adoptării legii sau a reglementării anulate. Consecințele ce decurg din punerea în aplicare a legii sau a reglementării anulate se înlătură odată cu restabilirea situației anterioare, cea de dinainte de adoptarea legii sau a reglementării.

Corespunzător acestui efect juridic al deciziilor de anulare pronunțate de Curtea Constituțională și în scopul înlăturării consecințelor produse prin aplicarea legii sau a reglementării anulate, art. 81 alin. 1 din Regulamentul Curții Constituționale prevede că orice persoană al cărei drept a fost încălcat printr-un act definitiv sau care și-a produs efectele, adoptat în baza legii sau a reglementării anulate prin decizia Curții Constituționale, are dreptul să solicite autorității competente să anuleze acel act individual în termen de 6 luni de la publicarea deciziei Curții în “Monitorul Oficial al Republicii Macedonia”. Dacă însă consecințele rezultate din aplicarea legii sau a reglementării anulate prin decizia Curții Constituționale nu pot fi înlăturate prin modificarea actului individual în sensul alineatului precedent, Curtea poate dispune înlăturarea acestor consecințe prin restabilirea situației anterioare, cu acordarea de despăgubiri sau într-un alt mod.

Cu toate acestea, regulile de procedură din Republica Macedonia nu cuprind nicio dispoziție expresă care să prevadă posibilitatea de a cere rejudecarea unei cauze și pe motivul că legea în baza căreia instanța judecătorească s-a pronunțat definitiv a fost anulată prin decizia Curții Constituționale. Absența unei asemenea dispoziții nu ar trebui să constituie însă un impediment pentru ca instanța competentă să adjuce cererea concretă a părții de desființare sau modificare a unei hotărâri judecătorești pentru un astfel de motiv, de vreme ce decizia de anulare pronunțată de Curtea Constituțională obligă la acest lucru, efectele sale juridice fiind opozabile tuturor (*erga omnes*), inclusiv celorlalte instanțe judecătorești.

Referitor la executarea hotărârilor judecătorești definitive și a actelor concrete, definitive sau efective, emise de alte autorități în baza unei legi sau a unei reglementări care a fost anulată prin decizia Curții Constituționale, efectele deciziei Curții se răsfrâng în sensul că aceste acte nu pot fi puse în executare, iar dacă executarea a fost începută, ea va fi suspendată (art.80 din Regulamentul Curții Constituționale).

După cum s-a arătat în răspunsul la întrebarea precedentă, odată cu abrogarea, respectiv anularea, actul încetează practic să mai fie în vigoare, fiind eliminat din ordinea juridică, ceea ce se repercutează în toate procedurile desfășurate în fața altor instanțe judecătorești în cauzele având ca obiect cereri formulate în exercitarea ori apărarea drepturilor cetățenilor și întemeiate pe legea anulată. În astfel de situații, instanța competentă să se pronunțe asupra cererii individuale nu mai poate aplica legea, respectiv reglementarea anulată, ci va face aplicarea legii sau a reglementării care fusese anterior în vigoare.

Spre deosebire de deciziile de anulare, deciziile Curții Constituționale prin care se abrogă o lege, o reglementare sau un act cu caracter general au putere numai pentru viitor, ceea ce înseamnă că actul abrogat încetează să se mai aplice și să producă efecte juridice *ex nunc* (de la data abrogării), însă consecințele produse pe durata aplicării și până la abrogare rămân valabile. În mod practic acest lucru semnifică faptul că toate actele individuale definitive sau efective adoptate în baza unei legi, a unei reglementări sau a unui alt act cu caracter general, abrogat prin decizia Curții Constituționale, și a căror executare s-a încheiat rămân valabile, deci nu poate fi solicitată anularea sau modificarea lor. Cât privește cauzele aflate în curs de soluționare de către instanțele judecătorești sau de către alte autorități, precum și actele individuale definitive și efective a căror executare nu a fost încheiată, efectele juridice în asemenea cazuri sunt identice cu cele ale deciziilor de anulare.

Atunci când se pronunță, prin decizie, cu privire la o cerere în apărarea drepturilor și libertăților, Curtea Constituțională va stabili modul de înlăturare a consecințelor rezultând din aplicarea actului individual sau din acțiunea prin care s-a adus atingere acestor drepturi și libertăți.

Spre deosebire de deciziile Curții Constituționale de anulare sau abrogare a unei legi, reglementări sau act cu caracter general și care sunt opozabile tuturor, efectele unei decizii a Curții Constituționale prin care se anulează un act individual definitiv sau efectiv, cel prin care s-au încălcat drepturi sau libertăți cetățenești, se limitează la părțile implicate în litigiul soluționat prin anularea actului. Aceste decizii ale Curții Constituționale produc efecte *inter partes*.

4. Atât în controlul *a posteriori* cât și în controlul *a priori*, legiuitorul își îndeplinește, de fiecare dată, și în termenele prevăzute, obligația constituțională de a elimina aspectele de neconstituționalitate?

În decizia prin care stabilește că o lege, respectiv o altă reglementare sau act cu caracter general contravine Constituției sau legii, Curtea Constituțională prezintă motivele de neconstituționalitate sau nelegalitate, fără a oferi însă sugestii legiuitorului, respectiv emitentului actului, cu privire la modul în care aceste deficiențe ar trebui înlăturate și fără a fixa vreun termen înăuntrul căruia emitentul ar urma să elimine aspectele de neconstituționalitate. În practică, de regulă legiuitorul

respectă deciziile Curții Constituționale, în sensul că amendează legile în acord cu poziția exprimată de Curtea Constituțională în aceste decizii. Au existat însă și cazuri, chiar dacă puține la număr, când – adoptând o lege, legiuitorul a reintrodus conținutul unor dispoziții declarate neconstituționale, motiv pentru care Curtea Constituțională a reacționat abrogând din nou respectivele dispoziții.

5. Ce se întâmplă în situația în care, în termenul prevăzut de Constituție și/sau legislație, legiuitorul nu înlătură viciul de neconstituționalitate? Exemplificați.

Așa cum s-a arătat, Curtea Constituțională nu poate impune Adunării Republicii Macedonia, în calitate sa de titular al puterii legislative, să elimine viciile de neconstituționalitate constatate de către Curtea Constituțională și nici nu poate stabili termene în acest sens. Adunarea, fiind un organ legislativ constituțional, este obligată să respecte Constituția, legile pe care le-a adoptat, precum și deciziile Curții Constituționale de abrogare sau anulare a unei anumite legi. Chiar și în situația în care ar surveni un vid legislativ în urma unei decizii de abrogare sau de anulare pronunțată de Curtea Constituțională, ea nu poate impune în mod direct o obligație în sarcina organului legislativ în sensul adoptării unei noi legi în locul celei care și-a încetat efectele ca urmare a deciziei Curții Constituționale, sau să îi indice conținutul noii legi. Astfel, rezolvarea problemei apariției unui vid legislativ drept consecință a încetării valabilității unei legi neconstituționale cade în sarcina legiuitorului.

Pe de altă parte, conform art. 8 alin. 2 din Legea pentru organizarea instanțelor judecătorești, Curtea nu poate denega o cerere formulată în exercitarea anumitor drepturi pe motiv că există un vid legislativ, fiind obligată să judece în baza principiilor generale de drept, cu excepția cazului în legea o interzice în mod expres.

Uneori, lacunele juridice apărute ca urmare a unei decizii de abrogare pronunțată de Curtea Constituțională sunt completate cu opiniile juridice generale ale Curții Supreme care, în conformitate cu art. 101 din Constituție, este cea mai înaltă instanță în Republică și asigură aplicarea unitară a legilor de către instanțele judecătorești.

Exemplu poate fi **Decizia Curții Constituționale U.nr.231/2008 din 16 septembrie 2009**, prin care Curtea Constituțională a abrogat în parte art. 39 alin. 2 din Legea contenciosului administrativ, referitor la dreptul de a face recurs împotriva hotărârilor Curții Administrative pronunțate în ședință publică.

Pornind de la garanția constituțională a dreptului de recurs împotriva hotărârilor date în primă instanță, precum și de la organizarea Curții Administrative, ca primă instanță, în decizia Curții Constituționale se arată că dreptul la recurs nu poate fi exercitat în mod restrictiv și selectiv (doar în anumite cazuri) și că legiuitorul este obligat să definească dreptul la recurs ori de câte ori acesta poate servi drept corectiv al unei hotărâri judecătorești netemeinice și nelegale, prin care instanța s-ar pronunța

definitiv cu privire la drepturile, obligațiile și interesele cetățenilor, respectiv că dreptul la o cale de atac trebuie garantat împotriva hotărârilor unui tribunal în primă instanță, indiferent de tipul instanței de judecată, de competența sa teritorială sau de categoria de litigii soluționate, ceea ce înseamnă că acest drept este întotdeauna garantat în cazul hotărârilor date în primă instanță.

Ca urmare a acestei decizii a Curții Constituționale, a existat o situație în care conținutul normei juridice (după abrogarea sa parțială de către Curtea Constituțională) a fost completat cu o dispoziție care prevedea dreptul la exercitarea căii de atac împotriva hotărârilor Curții Administrative, însă nici această lege, nici Legea pentru organizarea instanțelor judecătorești nu stabileau autoritatea competentă să se pronunțe în recurs.

Data fiind semnificația problematicii din perspectiva exercitării directe și a protecției drepturilor cetățenești, având totodată ca punct de plecare principiile statului de drept și securității juridice, în baza dispozițiilor legale privind competența Curții Supreme în materia contenciosului administrativ, Curtea Supremă a Republicii Macedonia, în cadrul unei ședințe de plen ținută la scurtă vreme după intrarea în vigoare a Deciziei Curții Constituționale, a stabilit - cu valoare de principiu - că instanța supremă a Republicii Macedonia este competentă să soluționeze recursurile declarate împotriva hotărârilor Curții Administrative.

Este lesne de înțeles că această modalitate de executare a deciziei Curții Constituționale constituie doar o soluție temporară, iar problema dreptului la recurs împotriva hotărârilor Curții Administrative necesită o rezolvare sistematică, prin lege.

6. Prin intermediul altui act normativ, legiuitorul poate consacra din nou soluția legislativă declarată neconstituțională? Argumentați.

Da, astfel de cazuri sunt posibile, dar în practică nu sunt frecvente.

Cu titlu de exemplu, menționăm **Decizia U.nr.45/2006 din 11 iulie 2007** prin care Curtea Constituțională a declarat neconstituțională soluția legislativă din Legea privind asigurările sociale de sănătate, potrivit căreia în cazul în care asigurații utilizează servicii medicale de bază prestate într-o instituție medicală cu care Fondul Asigurărilor de Sănătate nu a încheiat contract, cheltuielile se suportă de către cei asigurați. Curtea Constituțională a decis că printr-o astfel de dispoziție cetățenii sunt obstructionați în exercitarea unuia dintre drepturile fundamentale, dreptul la asistență medicală, a dreptului de a-și alege medicul în care au cea mai mare încredere și de la care așteaptă îngrijire medicală corectă și, înainte de toate, profesionalism și competență, iar exercitarea dreptului la asistență medicală nu trebuie condiționat de încheierea dacă Fondul a încheiat sau nu un contract cu anumite instituții medicale.

Ulterior adoptării deciziei Curții Constituționale, asigurații care beneficiaseră într-o anumită perioadă de servicii incluse în pachetul de servicii medicale de bază în cadrul unor instituții medicale, indiferent dacă Fondul încheiase un contract cu respectivele instituții, au plătit integral contravaloarea serviciilor, iar ulterior au solicitat Fondului rambursarea sumelor în cuantumul recunoscut de Fond pentru respectivele servicii, ceea ce în practică li s-a acordat.

Cu toate acestea, după un timp, legiuitorul, operând modificări la aceeași lege, dar într-o altă dispoziție, a reintrodus soluția declarată neconstituțională de către Curte.

Dat fiind faptul că problema a reajuns în fața Curții Constituționale, aceasta iarăși a abrogat soluția neconstituțională (**Decizia 185/2009 din 27 ianuarie 2010**), concluzionând că printr-o atare modificare a Legii privind asigurările sociale de sănătate: “legiuitorul a condiționat din nou, în mod indirect, beneficiul serviciilor medicale cuprinse în pachetul de bază de semnarea de către Fond a unui contract cu instituțiile care furnizează serviciile”.

7. Curtea Constituțională are posibilitatea de a însărcina alte organe cu executarea deciziilor sale și /sau de a stabili modul în care acestea urmează a fi puse în executare într-o anumită cauză?

În conformitate cu art. 86 din Regulamentul Curții Constituționale, deciziile Curții Constituționale se execută de către emitentul legii, reglementării generale sau actului cu caracter general care a fost anulat sau abrogat prin decizia Curții Constituționale. Deciziile prin care Curtea se pronunță cu privire la apărarea drepturilor și libertăților consacrate de Constituție sunt puse în aplicare de către organul sau organizația care a adoptat actul individual anulat prin decizia Curții, respectiv de organul sau organizația care a întreprins măsura sau acțiunea declarată prohibită prin decizia Curții Constituționale.

Curtea Constituțională a Republicii Macedonia nu dispune de un mecanism propriu, cu alte cuvinte nu deține instrumentele necesare pentru punerea în executare a deciziilor sale și nici nu poate însărcina alte organe cu executarea lor. Curtea Constituțională, în conformitate cu art. 87 din Regulament, monitorizează executarea deciziilor sale și, dacă este necesar, solicită Guvernului Republicii Macedonia să asigure executarea acestora. Monitorizarea directă a executării deciziilor Curții Constituționale intră în sarcinile și atribuțiile Secretarului General al Curții Constituționale. În situația în care acesta află că o anumită decizie a Curții nu este aplicată în practică, va informa Curtea cu privire la această situație, iar Curtea se adresează în scris Guvernului Republicii Macedonia, solicitându-i să asigure executarea deciziei.

Un exemplu caracteristic ce poate fi evidențiat este executarea **Deciziei Curții Constituționale U.nr.228/2005 din 5 aprilie 2006**, prin care Curtea a anulat art. 38-e

din Codul Penal, care prevedea posibilitatea înlocuirii cu amendă a pedepsei cu închisoarea de până la un an. În motivarea deciziei, Curtea a statuat în sensul că soluția criticată constituia o abatere de la concepția de ansamblu a sistemului juridic penal și o încălcare a principiului egalității cetățenilor în fața legii.

În urma deciziei Curții Constituționale, instanțele de drept comun s-au confruntat cu o dilemă legată de modalitatea de executare a acesteia (întrucât pedeapsa cu închisoarea a anumitor condamnați fusese deja înlocuită cu amendă); având în vedere situația de care a luat cunoștință, anume că decizia nu era pusă de executare, Curtea a trebuit să se adreseze Guvernului solicitându-i să asigure punerea ei în aplicare.